HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אפילו תימא רבי יהודה כי א"ר יהודה בנדבה בנדר לא אמר והקתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ש נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי דילמא אתי (א) לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דאמר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה תינח נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר רבי יהודה לטעמיה דתניא [א] רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום ר' שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וארבעה מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאין שנאמר 1 וכפר עליו מאשר חטא על הנפש אמר אביי שמעון הצדיק ורבי שמעון ור' אלעזר הקפר [ב] כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי שמעון הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ורבי אלעזר הקפר ברבי (ב) [ג] דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא:

מתני' [א] האומר (לחבירו) [ג] קונם קונח קונס הרי אלו כינויין לקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כינויין לחרם [ב] נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות [ג] שבותה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **גמ'** [ג] איתמר כינויין ר' יוחנן אמר [ד] לשון אומות הן ר"ש בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר 2 בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא [ד] רבי שמעון אומר

מנין

אפילו תימא רבי יהודה היא. מתני' דשני בין נדר לנדבה דלר' יהודה נמי שאני ליה וכי קאמר ר' יהודה טוב נודר ומשלם היינו דאמר בלשון נדבה אבל בנדר לא אמר: **מ"ש** (ג) **נדר דלא כו' דאתי בה לידי תקלה.** כדלעיל: **לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן.** (שאין באין) כלומר שהם מתייראים שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש. ענין אחר לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת: **אלא הרוצה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו'.** אבל חטאת לא אתי בנדבה. ובנזירות נמי לא היו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתני' דקתני נדר בנזיר דמשמע דכשרים נודרין בנזירות לאו ר' שמעון היא: **כולן שיטה אחת.** דבשיטה אחת משוו דעתייהו: **דנזיר חוטא הוי.** משום דנדר: **והדין קרא בנזיר טמא כתיב.** על שם שטימא את עצמו במת קאמר קרא אשר חטא על הנפש: **משום דשנה בחטא הוא.** דעל שם ששנה עצמו בחטא שנזר עצמו ועוד שטימא נזירותו להכי כתיב ביה אשר חטא על הנפש והוא הדין נמי לשאר נזירין דאיקרו חוטאים וגלי רחמנא בהאי והוא הדין לכולהו ואהכי גילה בהאי משום דזה שונה בחטא שני פעמים ותולין הקלקלה במקולקל: **מתני' האומר קונס.** שאמר קונס ככר זה עלי: **חרק.** (ד) האומר ככר זה עליך חרק או שאמר נזיק נזיח פזיח הריני נזיק אם אוכל ככר זה או שאמר נזיח הוי כאילו נדר בנזיר: **שבותה.** שלא אוכל ככר זה או שקוקה הרי אלו כינויים לשבועה והוי כאילו נשבע ממש: **נדר במוהי.** כמו מומתא לשון שבועה[ה]: **גמ' איתמר כינויין.** דקתני במתני': **רבי יוחנן אמר לשון אומות הן.** דהכי משתבעי אומות וכי נדרי או משתבעי משתעו בהני לשונות וישראל נמי כי אמר בהאי לישנא מיתסר דהתורה אמרה כי ידורו[ו] בכל לשון דנדר: **לשון שבדו להן חכמים.** הני לשונות מלאו להם חכמים שיהו נודרין בהן: **תקינו חכמים כינויין דלא נימא קרבן.** בשם. כדאמרינן בעלמא (עירובין ד' כא:) קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ותיקן לה אזנים דכתיב איזן וחיקר תיקן משלים הרבה [קהלת יב] שגזר על השניות כי היכי דלא לפגעו באיסורא דאורייתא הכי נמי תקינו רבנן כינויין לנדרים דהנודר בהני כינויין כאילו נודר בקרבן עצמו וכן בכינוי לחרם וכגון נמי ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת למשמרתי כי היכי דלא ליתי למינדר בנדר דאורייתא דאתי למימר נמי קרבן לה' והיינו דתנן (אבות פ"ג מי"ג) נדרים סיג לפרישות שתיקנו אלו כינויין כדי להפריש האדם מן העבירה:

מנין

תני נודב ומקיים. ור' יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מיהו בהא פליג עליה דר' מאיר דלרבי מאיר קרא דנקט נודר הוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה: **רבי יהודה לטעמיה.** דאמר דכשרין מתאוין להביא קרבנות של חובה ומתוך כך הם נודרין בנזיר וכיון שלכוונה זו הם עושים מיקרי נדבה: **ד' מיני לחמה.** חמץ וג' מינים של מצה חלות רקיקין רבוכין: **כולן בשיטה אחת הן.** מיהו לא אמרו ממש דבר אחד דלשמעון הצדיק דוקא נזיר טמא הוא שנקרא חוטא ולאו משום דמצער עצמו אלא משום דמתחרט ואילו לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו נזיר טהור נקרא חוטא מיהו כולן שוין דאיכא חטא בנזירות: **והדין קרא בנזיר טמא כתיב.** לר' שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך דאילו לשמעון הצדיק לא קשיא מידי דאיהו קאמר דוקא נזיר טמא נקרא חוטא: **משום דשנה בחטא.** שציער עצמו ונטמא. ויתורא דעל הנפש קא דריש דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר הוה ליה למיכתב מאשר חטא ותו לא על הנפש ל"ל: **מתני' הרי אלו כנויין לחרם.** ובגליל אפילו בסתם אסור דמשמע חרמי גבוה לפי שאין מכירין בחרמי כהנים וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית וכדאיתא לקמן בפ' ואלו מותרין (דף יח:): **נדר במוהי הרי אלו כנויין לשבועה.** במוהי כנוי למשה בשבועת משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה והכי איתא בירושל'[ז]. והאי דקאמר נדר במוהי ולא קאמר שבותה שקוקה במוהי אפרש בגמ'[ח] בס"ד: **גמ' לשון אומות הם.** דקרו קרבן בהני לישני: **שבדו להם חכמים.** שחדשו מלבם: **דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן.** ומש"ה תקנו קונם כי היכי דלימא קונם בלחוד דאילו אמר קרבן אמר לשם כלישנא דקרא. ובחרמים נמי אע"ג דביהודה לא סגי ליה בחרם בלחוד שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית מיהו אם אמר חרם הוה אמר לשם כדכתיב אבל כי אמר חרך כיון דלאו לישנא דקרא הוא לא הוה אמר לשם אלא לבדק הבית:

וב"ה

תוספות

ואבע"א כי קאמר ר' יהודה בנדר אבל בנדבה לא קאמר: נדבה נמי אתי לידי תקלה. ומשני ר"י לטעמיה ה"מ לשנויי כדלעיל אלא ניחא ליה לאתויי כרבי יהודה גופיה וכן בסמוך [גבי] נזירות מייתי מר' יהודה חסידים הראשונים וכו' מהאי טעמא אע"ג דהוה מצי לשנויי כדלעיל: **רבי יהודה אומר אדם מביא כבשתו בעזרה.** ואם תאמר וללישנא קמא דאוקמינא פלוגתייהו בנדר ואפי' בנדר שרי ר' יהודה הא דקתני בהו אדם מביא כבשתו וכו' אלמא חייש רבי יהודה לתקלה ואפי' בנדבה לא שרי אלא בכה"ג לכ"ש בנדר דמיתסר וי"ל דאיכא למימר עלה טובה קמ"ל וא"ת והא בתוספתא קתני ר' יהודה אמר טוב מזה ומזה ש"מ דלענין איסורא קאמר וי"ל לעולם עלה טובה קמ"ל הך ברייתא ולא משום איסורא קאמר ואיידי דאיירי ר"מ טוב מזה ומזה דלענין איסור קאמר ר"מ א"ר יהודה נמי האי לישנא טוב מזה ומזה ולעולם לענין עלה טובה קמ"ל ולא לענין איסור קא"ל והשתא מסיק לישנא בתרא דנדרים אתי לכ"ע אפי' לר' יהודה וכן ללישנא קמא אפי' לר"מ בנדבה: **אדם מביא כבשתו.** מדנקט לשון נקיבה אלמא דבשלמים איירי ותימה דמאי תקלה שייך בשלמים והלא אין מעילה בשלמים וי"ל דנהי דמעילה ליכא איסור דאורייתא מיהא איכא כדאמר בר"ה (דף כח.) בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא משום דאיסורא רכיב עליה: **אמר אביי שמעון הצדיק כו'.** תרוייהו אינם שוין ר"ש איירי בנזיר טמא כדאמר לעיל ור' אליעזר הקפר איירי בטהור וי"ל דאה"נ ולהכי לא קאמר דבר אחד אלא שיטה א' דכולהו ס"ל דנזיר חוטא טפי מרבנן דידהו וכה"ג אמרי' בהמוכר את הספינה (דף עח:): **חרק חרך וכו'.** אין לפרש משום דלשונות הללו נוטין קצת אחר לשון חרם אלא למאן דאמר לשון אומות נינהו דוקא [אבל] למ"ד לשון שבדו חכמים [לא] דא"כ לתני נמי חרך חרט]: **דשנה בחטא.** בצער של יין כי חוזר ומתחיל נזירות אי נמי שנה בחטא דיין ובטומאה: **כולן שיטה אחת הן.** לאו דוקא שהרי שמעון הצדיק אין להוכיח דטעמא אינו אלא מפני שמתחרטין וכה"ג איכא בפרק רבן גמליאל (דף נא: ושם) כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור הר"ר יוסף זצ"ל כדפירש': **דנזירות מאי איכא למימר.** והלא מיד שנדר קם ליה בבל יאכל ובבל ישתה ואיכא חששא לתקלה שמא יעבור ומשני כי ההיא דשמעון הצדיק דנדר נזירות לשם שמים מאהבה ולכך קרי ליה נדבה כדכתיב (שמות לה) כל נדיב לב וא"ת והלא כל הכשרים שמתנדבים לשם שמים נודרין בלשון נדר [וא"כ] כנדרי כשרים אמאי לא אמר כלום אף כי שמא זה אינו מתכוין לשם שמים תופס שפיר הלשון כיון שיש כשרים שנודרים נזירות לשם שמים מידי דהוה אנדבת כשרים דקרבן לפירוש הר"ר אליעזר וכדפרישית לעיל וי"ל דמ"מ נדר כשר לא מיקרי כלל דנדר משמע מה שאדם נודר מדאגת יסורים מעונותיהם ולא מאהבת המקום אבל כשרים תופס שפיר דנדבה משמע מאהבה דכתיב (הושע יד) אוהבם נדבה אלמא נדבה משמע מאהבה וכן בתוספ' קתני כנדבת רשעים לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין כלל ואע"ג דכמה מתנדבים בלשון נדבה ואומרים הרי זו עולה מ"מ לא מיקרי נדבה משום שאין עושין מנדבת לבם מאהבה רק מדאגת יסורים מעונותיהם כנדבת רשעים אינו קרויין נדבה לפי שאין עושין מאהבת המקום נדרי כשרים נמי אינו קרוי נדר כיון שאין עושין מדאגת יסורים אלא מאהבה (אלא) קרוי נדבה ולכך קרי נזירות כשרין נדבתם אע"ג דבלשון נדר נמי דכל נזירות בלשון נדר הוא: (הדבורים כאן הם שלא כסדרן וכצ"ל בדף ט ע"ב ד"ה כהלל הזקן כו' סה"ד כלום. אח"כ ד"ה דנזירות מאי כו' אח"כ ד"ה כשהן תוהין כו'. אח"כ ד"ה ואבע"א כו' וד"ה נדבה וד"ה ר' יהודה וד"ה אדם וד"ה אמר אביי כו' אח"כ ד"ה כולן שיטה כו' אח"כ ד"ה דשנה בחטא אח"כ ד"ה חרק חרך): **וכן הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו.** וכה"ג לא אשכחן בעלמא: ה"ג **דלא לימא קרבן ולימא קרבן דלמא אמר קרבן לה' ונימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן.** והאי טעמא שייך בכולהו [כמו] בנדרים כדאמר הש"ס בנזיר דלא לימא לה' הריני נזיר כדכתיב נזיר להזיר לה' (במדבר ו) וחרם דלא לימא לה' חרם דכתיב אשר יחרם איש לה' (ויקרא כז) וכן שבועה דכתיב שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב) ומשום דעיקר מכילתין בנדרים נקט לפרושי הכי בנדרים דוקא:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"א], ב) נזיר ג. ע"ש יט. כב. ב"ק צא: תענית יא. [שבועות ח. סוטה טו. כריתות כו.], ג) [לעיל ג.], ד) [ת"כ ויקרא פרשה ג ע"ש], ה) [בראשית כד], ו) [במדבר ל], ז) [פ"א ה"ב], ח) [ע"ב ד"ה תניא],

תורה אור השלם

1. וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: במדבר ו יא

2. וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית אֵל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר בָּדָא מִלִּבּוֹ וַיַּעַשׂ חָג לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר: מלכים א יב לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' נדבה נמי דילמא אתי בה לידי: (ב) שם דתניא ר' אלעזר הקפר נ"ב עיין ריש נזיר תחילת דף ג.: (ג) רש"י ד"ה מאי שנא נודר דלא וכו' כדלעיל הס"ד ואח"כ מ"ה היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן כלומר כנ"ל ותיבות שאין באין נמחק: (ד) ד"ה חרק שאמר ככר זה עלי חרק:

גליון הש"ס

גמ' כולן שיטה אחת. ע' סוטה טו ע"א תד"ה סבר לה:

פירוש הרא"ש

היו מתאוים להביא חטאת. שלא יהיה קרבן נעדר מהם: שמעון הצדיק הא דאמרן. מדקאמר עליך אמר קרא איש כי יפליא וגו' משמע דוקא כזה ראוי לנזור נזירות אבל כל אדם לא: דשנה בחטא הוא. פעמים נצטער אי נמי שנה בחטא בצער ובטומאה: מתני' הרי אלו כנויין לקרבן. להתפיס בקרבן דאכנויין דרישא קאי לפרושי ומשום דסתם נודר מתפיס בקרבן שהוא דבר הווה ומצוי נקט הרי אלו כנויין לקרבן: נדר במוהי. פי' נשבע ומשום דקאי בנדרים נקט לשון נדר כדלעיל (דף ח.) האומר אשנה פ' זה נדר גדול נדר וע"כ לאו נדר גמור הוא דאין נדר אלא מתפיס בדבר הנדור אלא שיש מפרשי' דנשבע לשנות פרק זה קאמר ואעפ"כ נקט

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' טז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז:

מד ב מיי' פ"א מהל' נזירות הל' ח סמג עשין קכו:

מה ג מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רלז סעי' י:

מו ד מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה ופ"א מהל' נדרים הל' טז ופ"א מהל' נזירות הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רז וסי' רלז סעי' י:

מוסף רש"י

אדם מביא כבשתו לעזרה. לפתח העזרה, שאין מביאין חולין לעזרה, ומקדישה ואחר כך מכניסה ושוחטה מיד (ראמ"ה בשמו). **וכפר עליו.** בנזיר כתיב, **מאשר חטא על הנפש.** משמע שחטא בנפש אדם (ב"ק צא:). **לשון אומות הן.** והתורה אסרה כל לשון (שם).

פי' הרא"ש (המשך)

נדר דקאי בנדרים ומשום דבמוהי אינה מענין שבותה שקוקה דהוו להו לשון אומות או לשון שבדו להם חכמים ובמוהי אינה מענין אותן כינויין אלא לפי שהוא לשון שבועה הפסיק ושנה ביניהם נדר ומה שהקדים נזירות לשבועה משום דבעי למתני גבי הדדי אותם שיש בהם ג' לשונות של כנויין: גמ' לשון אומות הם. בלשונם קורין לקרבן קונם או קונח או קונס: לשון שבדו להם חכמים. כדי לעשות הרחקה דלא לימא קרבן לשם זה עלי ופעמים יקדים השם לקרבן ונמלך מלגמור דבריו ולידור ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה ובאלה הלשונות ראו חכמים שהיו לעגי שפה שלא היו בקיאין לדבר עברית מדברים בהם ותקנו אותם לכנויים ולא בשביל שאלו האותיות קרובין ללשון יותר משאר האותיות: מ"ד כינויי כינויין **אסורין** קסבר לשון **אומות** הם. וכיון דדאורייתא נינהו אסרו ואפי' כינויי כינויים ועוד כיון דלשון אומות הם אין לכל העם שפה אחת שאותם הרחוקים מעיקר הלשון אין להם שפה ברורה כמותם ומשנים הלשון במקצת: קסבר לשון שבדו חכמים הם. ואין לנו אלא מה שתיקנו וגם לא גזרינן בהא אטו כינויין: הכי נמי משתעי אומות. אותם הרחוקים מעיקר הלשון כדפרישית: